
ПО ПОВОД СТОГОДИШНИНАТА ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ОСНОВАТЕЛЯ НА ОДЕСКАТА ИКОНОМИЧЕСКА ШКОЛА А. К. ПОКРИТАН

Михаил И. Зверяков¹
Андрей А. Гриценко²
Виктор Н. Тарасевич³
Павел А. Покритан⁴
Людмила Л. Жданова⁵
Андрей В. Грималюк⁶
Сергий В. Синяков⁷

^{1, 5, 6} *Одески национален икономически университет, Украйна*

² *Национална академия на науките на Украйна, Киев*

³ *Национална металургична Академия на Украйна, Днипро*

⁴ *Московски държавен университет „М. В. Ломоносов“, Руска Федерация*

⁷ *Киевски национален транспортен университет, Украйна*

E-mail: ¹*michailzverjakov@ukr.net*; ²*agrytsenko@ief.org.ua*;

³*viktarasevich@gmail.com*; ⁴*pashmsu@mail.ru*; ⁵*l_zhdanova@ukr.net*;

⁶*andreigrim01@gmail.com*; ⁷*sinjakovsv@gmail.com*.

Резюме: Партньорството между Одеския национален икономически университет и СА „Д. А. Ценов“ е пример за успешен модел по създаване на добавена стойност на терена на науката и научните изследвания. Със своите ежегодни научни конференции Одеският национален икономически университет е дал възможност на десетки учени от свищовската академия и света да публикуват свои доклади зад граница. В лицето на проф. Михаил Зверяков имаме и един от бележитите Doctor Honoris Causa (Zastrahovatel.com, 2010) на СА „Д. А. Ценов“ и виден съавтор в колективни научни студии, намерили индексирание в SCOPUS Q1 / WoS (Zahariev, et al., 2020). Настоящата статия отдава дължимата почит и уважение на един от най-бележитите учени в областта на икономическите учения, чиито вековен юбилей е повод неговите научни следовници да припомнят създаденото, написаното и оставеното от проф.

Анатоли Карпович Покритан. 100-годишният институционален юбилей на основания на 16 май 1921 год. в Украйна Одески национален икономически университет (тогава под наименованието Одески институт по национално стопанство) е още един знак за устойчивост на украинския партньор в десетилетия на интензивни социално-икономически и идеологически промени в XX и XXI век.

Проф. д-р Андрей Захариев
Доц. д-р Агоп Саркисян

Ключови думи: икономически учения, икономически школи

Тази статия се **цитира**, както следва: Зверяков М. И., Гриценко А. А., Тарасевич В. Н., Покритан П. А., Жданова Л. Л., Грималюк А. В., Синяков С. В. (2021). По повод стогодишнината от рождението на основателя на Одеската икономическа школа А. К. Покритан. Народно-стопански архив, (1), с. 3-16.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

JEL: A3; A1; B.

* * *

Шестнадесетата национална украинска научно-практическа конференция „ПОКРИТАНСКИ ЧЕТЕНИЯ“ на тема „Актуални проблеми на развитието на икономическата теория в контекста на глобализацията“, проведена на 2-3 декември 2020 г. в Одеския национален икономически университет, беше посветена на стогодишнината от рождението на изключителния съветски икономист Анатолий Карпович Покритан. Анатолий Карпович, основателят и вдъхновител на Одеската икономическа школа, работи в ОНИУ повече от петдесет години като ръководител на катедрата по политическа икономия. Автор е на повече от двеста научни и методически трудове, включително осемнадесет монографии и учебници по икономическа теория. Сферата на научните интереси на А. К. Покритан обхваща особеностите на възпроизвеждането на обществения продукт, въпросите на методологията за анализ на производствените отношения, пазарната трансформация и приоритетите в икономическия механизъм.

* * *

Тематичните области на конференцията са свързани с научната дейност на доктора на икономическите науки, виден учен, член на Академията на науките на Украйна и уважаван професор в украинското висше училище Анатолий Карпович Покритан. Те обхващат приоритет-

ните направления за развитие и въпросите на методологията на съвременната икономическа теория; проблемите на преходните икономически системи в контекста на глобализацията; изследвания на отношенията на собствеността в различни школи на икономическата мисъл; еволюцията на капитала и спецификата на формирането му в контекста на глобализацията.

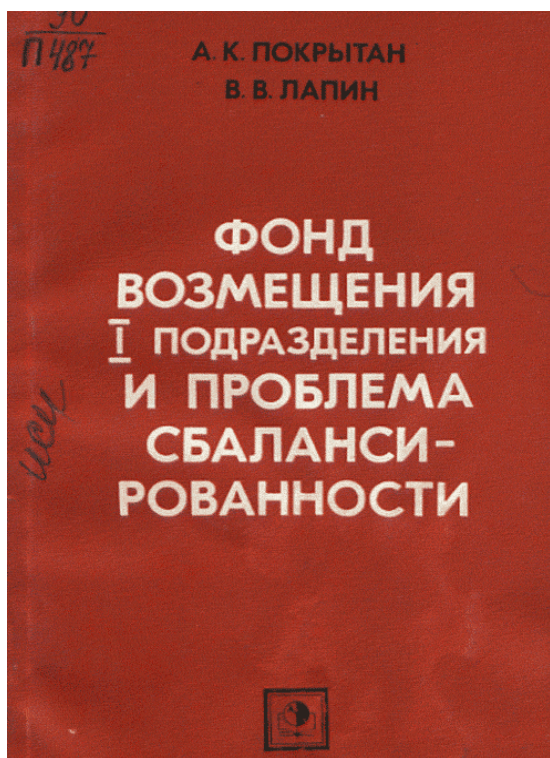
Пленарната сесия на конференцията беше открита с встъпителна реч и доклад на тема „Теоретичното наследство на А. К. Покритан: съдържание и значение в съвременните условия“ от проф. д.и.н. **М. И. Зверяков**, член-кореспондент на Академията на науките на Украйна, заслужил деятел на науката и технологиите на Украйна и изпълняващ длъжността ректор на Одеския национален икономически университет. Докладът представи подробно описание на теоретичното наследство на изключителния учен в областта на социалните науки и преди всичко на политическата икономия. Утвърждаването на А. К. Покритан като учен настъпва по време на известната икономическа дискусия от 1951 г., посветена на същността на съветската икономическа система, характеристиките на която са изложени в труда на И. В. Сталин „Икономически проблеми на социализма в СССР“ и в първия учебник "Политическа икономия" през 1954 г. По това време Покритан е аспирант в Киевския държавен университет и работи върху докторската си дисертация, основана на тезата, че обективното развитие на капитализма се осъществява не под формата на абстрактно-универсални, а на конкретни форми. Изследователят на зараждащия се капитализъм е изправен пред нелеката

задача от една страна да разкрие формирането или генезиса на основополагащите елементи на новата икономическа система, а от друга страна да изясни самата им структура или възпроизвеждане. По този начин можем да разберем генезиса и да възпроизведем логиката на развитието на социално-икономическите процеси.

Според лектора друга заслуга на учения е разработването на методологични проблеми на теоретичния анализ на съществуващата икономическа система. В началото на 60-те години на XX век в съвместна монография с В. И. Касаткина и В. И. Мазур ученият представя възгледи за същността на собствеността в съветската икономическа система, което позволява нова трактовка на нейната роля.

Лекторът подчерта специалното място в научните разработки на А. К. Покритан на трудовете, посветени на теорията на социалното възпроизводство. В същото време процесът на възпроизводство беше представен като конкретна форма на изпълнение на вътрешните закони на развитието и функционирането на общественото производство. Изследвайки методологическите проблеми на икономическата наука, Покритан разкрива двойствения характер на производствените отношения: на фона на обективно обусловените икономическите процеси, в тях участват хора с воля и съзнание – факт, който трябва да бъде отразен в предмета на икономическата теория. Неясният израз на обективното и субективното обаче води до утвърждаване на теоретична постановка за съществуваща възможност за подобряване на индустриалните отношения, на която А. К. Покритан се противопоставя от началото на 70-те години. М. И. Зверяков подчерта, че двойствеността на производствените отношения е точката на разделяне на една наука в две несъвместими направления - политическа икономия и неокласическата наука „икономика“.

Като друга специална заслуга на А. К. Покритан, лекторът очерта развитието на единството на историческото и логическото в процеса на познание на производствените отношения в определено общество. Посветената на тези изследвания монография е публикувана не само в СССР, но и в редица европейски страни.

В доклада на доктора на науките (по икономика), професор, член-кореспондент на НАН на Украйна и заместник-директор по научната работа на Института по икономика и прогнозиране на НАН на Украйна **А. А. Гриценко** (Киев) бяха разгледани някои методологични въпроси. В доклада озаглавен „Логико-историческа методология на изследванията за развитието на икономическите системи“ авторът показва значението на трудовете на А. К. Покритан за разбиране на процесите на преход и заключи, че основното съдържание на съвременните социално-икономически трансформации е преходът от индустриален па-

зар към информационна мрежова система за управление и предложи логико-историческа класификация на икономическите системи.

Авторът твърди, че от методологична гледна точка разнообразието на теориите за историята на обществото може да бъде сведено до два основни подхода: цивилизационен (Д. Бел, О. Тофлър и к-в) и формационен (К. Маркс). Между тези крайни позиции се крият редица интерпретации, концепции и теории, които съчетават уникалност и типология на развитието. Развитието по своята същност предполага, че предишните постижения се запазват в последващото развитие и всяка следваща форма е по-развита от предходната. Лекторът обаче подчерта, че не можем да кажем, че например феодализмът е по-развита форма на робството, а капитализмът е развита форма на феодализма. Напротив, твърди се, че робството умира с прехода към феодализъм, а феодализмът изчезва с установяването на капитализма. Ако вземем предвид само тези твърдения, разликата между цивилизационния и формационния подход е само в това, че първият се основава на социокултурни фактори, докато вторият се основава на икономически фактори, което не е вярно.

Според докладчика развитието предполага, че същността на явленията се запазва (в противен случай то би се превърнало в нещо друго), а се изменят само неговите форми. В същото време всяка

следваща форма е по-адекватна на същността и я изразява по-пълно. Можем да кажем, че самата същност се развива чрез формите на нейното проявление. Теоретично да се отрази това движение означава да се намерят такива характеристики на етапите на развитие на обществото, които да се връщат от абстрактното към конкретното и съответно всяка следваща характеристика е развитие на предходната. В същото време те трябва да се отнасят до съществени характеристики, да отразяват социалната форма на възпроизвеждане на основния ресурс като продукт на функционирането на системата. Според този критерий лекторът предлага да се разграничат: 1) природно-икономически 2) индустриално-пазарни и 3) информационни и мрежови системи. Всяка от тях има своя вътрешна йерархично структура.

Според автора, съществена характеристика на тази класификация е, че тя се основава на метода за изкачване от абстрактното към конкретното, който е адекватен на познанието за логико-историческото развитие. Всеки исторически етап не изчезва безследно, а се премахва, тоест изчезва като самостоятелен, но остава като момент от следващия етап на развитие. По този начин естествено-икономическите системи в историята са заменени от индустриално-пазарни, но естествено-икономическите отношения на производителя и потребителя не са изчезнали, а само са се превърнали в опосредствани стоково-парични отношения. Преходът от индустриални пазарни системи към информационно-мрежови системи също не разрушава предишните взаимоотношения, а ги превръща в елемент от информационната мрежа. В тази система пазарните отношения се прехвърлят във виртуалното пространство. Когато например човек получава заплата на електронна банкова карта, той я използва за осигуряване на всички стоки и услуги и тогава реалните стоково-парични отношения изчезват, те се прехвърлят във виртуалното пространство, като на практика остават да съществуват естествено-икономическите отношения (производителят е създал нещо полезно и потребителят го използва, а всичко останало се случва във виртуалното пространство). Връщаме се към естествено-икономическите отношения, но на базата на всички предишни постижения на историческото развитие. Тази методология фокусира икономическата теория и практика върху еволюционни трансформации, при които се постига допълващо единство на приемственост и иновации.

Развитието на метода за надграждане от абстрактното към конкретното беше централната тема на речта на проф. д.и.н. **В. Н. Тарасевич**, ръководител на катедра „Международна икономика, политическа икономия и мениджмънт“ на Националната металургична Академия на Украйна (Днипро). Той изразява твърдото си убеждение, че именно

майсторското и креативно приложение на този метод е позволило на Анатолий Карпович Покритан да постигне ненадминати фундаментални и практически значими резултати в областта на теорията на социалното възпроизводство, икономическата структура на обществото, икономиката в преход и др.

Според лектора методът за надграждане от абстрактното към универсално конкретното (МНАУК) е дълбок, многостранен и динамичен, като една от съвременните му конкретизации е свързана с йерархичната структура на икономическото познание (ИП). Доколкото то обхваща пет взаимосвързани нива (сензорно-емоционално, емпирично, теоретично, приложно и практично), то научното икономическо знание (НИЗ) в най-общ смисъл обхваща три нива - емпирично, теоретично и приложно, а НИЗ в по-конкретен смисъл, т.е. икономико-теоретичното знание (ИТЗ) е теоретично. В този контекст методът за надграждане от сетивно-конкретното към абстрактното (МНАУК) има определено значение, тъй като отразява прехода от сензорно-емоционалното към емпиричното и по-нататък - към теоретичното ниво и съответно от сетивно-емоционални обекти (понятия) и схеми към емпирично-абстрактното и оттам към теоретичното.

Описвайки този преход, В. Н. Тарасевич посочва, че той може да бъде както формално-повърхностен, т.е. феноменален, така и номенален, т.е. съществено-съществен. Той става формално повърхностен в случай на подценяване на фундаменталната теоретична обработка на сензорно-емоционални и емпирични обекти и формиране на неразвити теоретични обекти (концепции), които не са в състояние адекватно да отразят съществено-присъщото ниво на процесите или явленията, които се изучават и осигуряват формирането на практически значими приложни знания.

Лекторът подчертава, че споменатата теоретична обработка предполага наличието на съответни сложни, обосновани теоретично-абстрактни обекти, частни и фундаментални схеми или модели (съгласно научните категории, определени от философията на В. С. Степин) и такива могат да бъдат получени само в процеса и като резултат от прилагането на МНАУК или в предходни изследователски цикли, завършили с практически успех, или при конструиране на съответни сложни хипотетично-теоретични обекти и схеми в текущия цикъл. Във всички случаи МНАУК е задължителна предпоставка за постигане на научна достоверност.

Докладът на доктора на икономическите науки и професор в Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“ **П. А. Покритан** представя оценката на съвременната икономическа теория. Авторът

отбелязва, че ако приложим научната дефиниция за „теория“ като строго организирана система от знания, всеки елемент от която е органично свързан с други елементи на системата и директно се изучава в съответната икономическа дисциплина (курс по Икономика), то липсата на вътрешна логическа свързаност в тях прави невъзможно тяхното характеризирание като „икономически теории“. Лекторът подчертава, че според класификацията на специалностите на ВАК структурата на съвременната икономическа теория се състои от политическа икономия, икономика (микро- и макро-, световна икономика), история на икономическите изследвания, специфични икономически дисциплини (финанси, счетоводство, труд икономика и др.). С други думи, икономическата теория се изучава във всички катедри на икономически университети и факултети.

В Икономическия факултет на Московския държавен университет има около 22 катедри (разработени са около 600 курса, преподават се около 180), всеки от които е специализиран в изучаването на конкретна, предимно приложна област на знанието. „Катедрата е звено, което е специализирано в съответната област на знанието“, посочва Анатолий Карпович Покритан. Икономическият факултет се създава на базата на съществуващата катедра по политическа икономия, която е създадена на 5 ноември 1804 г. Икономическият факултет е основан през ноември 1941 година.

Това означава, че катедрата по политическа икономия е със 137 години по-стара от икономическия факултет на Московския държавен университет.¹ Според логиката на ВАК, отбелязва лекторът, човек трябва да овладее 600 курса както от фундаментален, така и от приложен характер, за да познава икономическата теория. Абсурдността на този извод е очевидна. Не можеш да знаеш всичко. Това е на първо място.

На второ място, разбирането на ВАК за структурата на икономическата теория обединява напълно разнородни икономически възгледи както на научния, така и на ненаучния формат. Не всяка теория може да бъде научна. Знанията за икономиката се трупат още от древността, но не всяко количествено натрупване на знания характеризира научно ниво. Както посочва каза А. К. Покритан в своите лекции, „Науката е такъв обем знания, в който се разкриват модели“. Съвременната икономическа теория трябва да се оценява именно от тази гледна точка.

¹ Често пъти политическата икономия се свързва най-вече с Маркс, но Маркс е роден 14 години след основаването на първата катедра по политическа икономия в Русия.

Основната част на литературата е посветена на критика на общоприетите (мейнстрийм) теории. Според критиците, ако има поне един факт, който противоречи на самата теория или на произтичащи от нея последствия, то тази теория трябва да се ревизира, защото теорията трябва да съответства на обективната действителност. Въпреки това мейнстрийм са си живи и здрави. Само класовият характер на теорията я запазва като „основен поток“ на икономическата мисъл. Постигането на чиста икономическа наука в тези условия става много по-сложно. Марксизмът като критика на основния поток трябваше да бъде унищожен. И беше унищожен. Опитите за премахване на научната политическа икономия от системата на икономическото знание се провеждат успешно вече повече от тридесет години. Хронологията е следната: а) широкото въвеждане на учебния курс по икономика, паралелен на политическата икономия, в образователния процес, б) преименуването на катедрите по политическа икономия, в) премахването на политическата икономия от образователните стандарти, г) подмяна на курсовете по политическа икономия с други избираеми дисциплини. Но „без политическа икономия няма икономическа теория“, посочи А. К. Покритан.

Въпросите за текущата структура и динамика на съвкупното търсене в Украйна бяха темата на доклада на доктора на икономическите науки и професор в катедрата по обща икономическа теория и икономическа политика на Одеския национален икономически университет **Л. Л. Жданова**. В своя доклад тя отбелязва, че проблемът с измерванията е един от най-трудните във всяка наука, включително и в икономиката. Въпреки че абстрактно-теоретичните въпроси относно измерването на обществения продукт на годишна база са разгледани от представителите на класическата школа на политическата икономия У. Пети и Г. Кинг още през XVII век, на практика методологията за неговото изчисляване е възприета от съветска школа по политическа икономия едва в началото 20-те години на XX век. Значителният принос на А. К. Покритан за решаване на проблема с измерването на годишния продукт на фирмите не е загубил евристичния си потенциал и до наши дни.

Теоретичните дискусии по проблема с измерванията са актуални и до днес, но статистическата практика на различните страни използва единна система от национални сметки, която позволява да се сравняват обемът и структурата на техните икономики. Според лектора теоретичният и методологическият недостатък на системата на националния сметкоплан е ограничаването на националните изчисления до националната валута на всяка държава. За адекватно разбиране на обема на националното производство и неговата структура, изчисленията трябва да се правят не само в националната валута, но и според паритета на

покупателната способност (ППС) на валутата. Този подход разкрива несъответствие между обемите на националното производство, изчислено в национална валута и в ППС. Това несъответствие зависи от отклонението на официалния обменен курс на валутата от паритета и от дела на вноса в БВП. По отношение на отвореността на националните икономики, делът на вноса спрямо БВП за последните години на XXI век варира между 25,0 и 30,0% в глобален мащаб, а за икономиката на Украйна това ниво е от 49,0 до 57,0%, като най-същественото разминаване е за 2017 г., за която при световната икономика то е 50%, а за икономиката на Украйна - 450%.²

Освен това лекторът отбелязва, че различията между структурните компоненти на съвкупното търсене са много забележими, когато се изчисляват в национална валута и в ППС. Показателят за дела на бруто образуването на основен капитал (БООК) в БВП е от съществено значение за разбирането на нивото и тенденциите на развитие. По този начин, според изчисленията в гривни, през изследваните години (2005, 2011, 2017) БВП на украинската икономика е съответно 22,0%, 17,6% и 15,8%, докато при изчисление в ППС той е 13,1%, 9,3%, и 10,4%. Също толкова значителен е делът на разходите за машини и съоръжения в БВП. Според изчисленията в гривни през тези години те са били съответно 10,2%, 7,1% и 8,0%, а в ППС - 3,4%, 2,6%, и 2,0%.

Речта на доктора на философските науки (по философия) и професор от Националния университет по транспорт в Киев **С. В. Синяков** беше посветена на изследването на положителното влияние на икономическата теория върху формирането на историческата наука. Статутът на всяка съвременна наука предполага наличието в структурата на знанието на отворени и формулирани закони, които описват съществените и повтарящи се връзки между явленията на реалността. Историческото познание дълго време не можеше убедително да оправдае съществуването на такива закони в областта на социалното развитие и използваше научните закони на естествените науки и икономиката. Като илюстрация на ползотворното въздействие на икономическата теория върху историята, трябва да цитираме концепцията за исторически детерминизъм, политическата икономия на Карл Маркс и технологичните концепции за историческия процес на У. Ростоу, Д. Бел, З. Бжежински, Г. Кан, Ж. Фурастие, Д. Галбrait и Р. Тиболд. Лекторът обърна внимание на ново поколение изследователи през втората половина на двадесети и началото на двадесет и първи век, специалисти

² Изчисленията за 2017 г. са непълни поради факта, че статистически данни за международни сравнения са публикувани само от Световната Банка за 2017 г.

по социална структура и културна антропология (Д. Голдстоун, У. Харди, Макнийл, Дл Пл Мърдок), които формулират структурните и демографски концепции за историческите цикли на развитие и теорията на дифузионните вълни като закони на движението на обществото. Теорията за модернизацията, според която социалната структура и функционирането на обществото зависят от технологиите и технологиите, е изиграла значителна роля в разбирането на законите на социалната еволюция.

По този начин, заключава докладчикът, взаимноизгодното взаимодействие на историческата и икономическата наука ни позволи да достигнем до нови идеи за законите на историята и да създадем теоретична и методологична основа за интерпретация и обяснение на социалното развитие.

В доклада си "Методологични основи на анализа на структурата и динамиката на икономическата система" доц. д-р **А. В. Грималюк** от Катедрата по обща икономическа теория и икономическа политика на Одеския национален икономически университет отбелязва, че А. К. Покритан започва с последователно разграничение между правната форма и икономическото съдържание на собствеността. В същото време той изхожда от факта, че от една страна правната форма се формира от волеви отношения, а от друга страна, разглежда икономическото съдържание на собствеността като система от обективни индустриални отношения. Анатолий Карпович не е имал време да завърши синтеза, който трябва логично да следва такова разграничение между обективни и волеви фактори, но е разработил основата за такъв синтез – методологията за категорично диференциране на структурата и генезиса на икономическата система.

Лекторът обърна специално внимание на вътрешната структура на икономическата система, която, както е известно, определя зависимостта на производствените отношения от производителните сили. Хората не могат произволно да избират производствените си отношения, защото те се определят от нивото и характера на развитието на производителните сили в конкретния момент. Следователно, структурната зависимост на икономическата система е насочена от производителните сили към производствените отношения и от тях към държавната администрация и други волеви отношения. Такъв структурен анализ предоставя моментна снимка или по-скоро рентгенова снимка на икономическата система.

В същото време, посочва лекторът, динамичната зависимост на икономическата система се развива в обратна посока - от волевите отношения до обективните икономически закони и чрез тях до развитието на

производителните сили. Същността ѝ се състои в съзнателното използване от обществото на обективни икономически закони за развитието на неговите производителни сили. Точно както хората разумно използват обективните природни закони в процеса на труда, обществото е в състояние съзнателно да използва обективните икономически закони за развитието на своите производителни сили. Според А. В. Грималюк, тази динамична зависимост е най-пълно реализирана в модела на управляваното развитие, най-обширното въплъщение на който е съвременният Китай. По този начин методологията на А. К. Покритан за диференциация на структурата и генезиса на икономическата система дава възможност за последователно интегриране на волевия фактор в предмета на икономическата теория и на тази основа категорично разработва теоретичен модел на контролирана трансформация на пазара. Разбира се, разграничението между структурата и генезиса е само малка част от научното наследство на А. К. Покритан. Но дори и тази малка част показва, че без А. К. Покритан и неговото научно наследство е трудно, по думите на Хегел, да се схване модерната епоха в мисълта.

* * *

Анализирайки съвременните икономически процеси, участниците в конференцията доказаха, че методологичните разработки на Одеската икономическа школа и лично на А. К. Покритан остават актуални и спомагат за формирането на по-задълбочено разбиране на съвременните предизвикателства пред икономическата наука и практика.

Използвани източници

- Zahariev, A., Zveryakov, M., Prodanov, S., Zaharieva, G., Angelov, P., Zarkova, S., & Petrova, M. (March 2020 r.). Debt management evaluation through support vector machines: on the example of Italy and Greece. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(3), 2382-2393.
- Zastrahovatel.com. (30 12 2010 r.). *Академията в Свищов присъжда знанието Doctor Honoris causa на ректор от Одеса*. Извлечено от Zastrahovatel.com: <http://zastrahovatel.com/newsbg.php?n=5317>

Михаил И. Зверяков е професор, доктор на икономическите науки, член-кореспондент на Националната академия на науките на Украйна, ректор на Одеския национален икономически университет, академик към Академията по икономическа кибернетика на Украйна, председател на Борда на директорите във висшето образование в Одески регион. **Научни интереси:** методология и теория на системното икономическо развитие в условията на пазарна трансформация; изследвания в областта на развитието на институционалната структура на страни в преход.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0039-5068>

Андрей А. Гриценко е професор, доктор по икономика, член-кореспондент на Националната академия на науките на Украйна, заместник-ректор на Института по икономика и прогнозиране към НАН на Украйна. **Научни интереси:** методология и теория на системното икономическо развитие, теория на стойността и парите, институционална архитектура, икономика и монетарна политика.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5030-864X>

Виктор Н. Тарасевич е професор, доктор на икономическите науки, ръководител на департамент в Националната металургична академия на Украйна в Днипро. **Научни интереси:** философия и методология на фундаменталната икономическа наука; универсалии и цивилизационни измерения на икономическото развитие; теории на възпроизводството, собствеността и стойността; проблеми на националната икономика на Украйна в контекста на глобализацията и европейската интеграция.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6997-0166>

Павел А. Покритан е доктор по икономика и професор в Московския държавен университет „Ломоносов“. **Научни интереси:** въпроси на теорията и методологията на политическата икономия, история на икономическите теории, антикризен мениджмънт.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6480-8998>

Людмила Л. Жданова е професор, доктор на икономическите науки и преподавател в Одеския национален икономически университет на Украйна. **Научни интереси:** методология и теория на възпроизводството; теория на периферния капитализъм

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0007-7529>

Андрей В. Грималюк е доктор по икономика и доцент към катедрата по обща икономическа теория и икономическа политика в Одеския национален икономически университет на Украйна. **Научни интереси:** изследователска методология и икономическа теория на трансформационните процеси.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8323-9193>

Сергий В. Синяков е доктор на икономическите науки и професор в Киевския национален транспортен университет на Украйна. **Научни интереси:** философия и методология на науката, философия на икономиката.

ORCID ID: <https://orsid.org/0000-0002-3708-9737>

ISSN 0323-9004

НародноСТОПАНСКИ архив

Свищов, година LXXIV, книга 1 - 2021

**По повод стогодишнината от рождението
на основателя на Одеската икономическа
школа А. К. Покритан**

**COVID-19 рефлексии върху данъчните
несъответствия**

**Управленското счетоводство в земеделските
предприятия – функция бюджетирание**

Финансиране на българското пчеларство

**Анализ на изменението на брутните кредити
и аванси и привлечените средства от банките
в България**

75

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илиичовски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Тодор Кръстевич

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверьяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Ирландия)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дуика – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климух – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар – Деяна Веселинова
Стилов редактор – Анка Танева
Превод на английски език – ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Петър Тодоров

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Деяна Веселинова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

Отпечатването на списанието за 2021 г. се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд „Научни изследвания” – Договор ДНП № КП-06-ПП2-0045 по конкурс „Българска научна периодика – 2021 г.”

© Академично издателство „Ценов” – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXIV, КНИГА 1 – 2021

СЪДЪРЖАНИЕ

**Михаил И. Зверяков, Андрий А. Гриценко, Виктор Н. Тарасевич,
Павел А. Покритан, Людмила Л. Жданова, Андрей В. Грималюк,
Сергий В. Синяков**

По повод стогодишнината от рождението на основателя на Одеската
икономическа школа А. К. Покритан /3

Людмил Найденов, Димитър Ценов

COVID-19 рефлексии върху данъчните несъответствия /17

Иванка Б. Димитрова, Йорданка П. Велчева

Управленското счетоводство в земеделските предприятия – функция
бюджетиране /32

Любомир Любенов, Анелия Любенова, Ивайло Христаков

Финансиране на българското пчеларство /50

Аглика Кънева

Анализ на изменението на брутните кредити и аванси и привлечените
средства от банките в България /66